

„Uvijek nedjeljom! Sjećanje na Marija i Eti Kalčić“ (261-264) sažeti je rad Branka Blažine u spomen na književnika i Barbanca Marija Kalčića. Lina Pliško u izvornom znanstvenom radu „Mali glosar kuhinjskih romanizama u govoru Manjadvoraca“ (265-284) analizira romansku etimologiju kuhinjskih izraza u govoru sela Manjadvorci. Abecednim su redom romanizmi podijeljeni u devet skupina, a pripadaju istromletačkom govoru. Samanta Milotić Bančić pod naslovom „Romanizmi u leksemima za odjeću i modne dodatke u govoru Kožljana“ (185-304) donosi pregled 106 leksema, među kojima je pronađeno 49 romanizama, a svojom se tematikom vežu za odijevanje.

Larisa Kontošić u stručnom radu „Revitalizacija rižišta u dolini rijeke Raše – Triple helix model“ (305-314) osobitu pozornost posvećuje revitalizaciji proizvodnje riže u dolini Raše. Prema ponudenom modelu razvoj proizvodnje riže uključivao bi suradnju Općine Raša, Veleučilišta u Rijeci i obiteljskih gospodarstava. U stručnom radu „Studija slučaja – pretpostavke razvoja kulturnoga turizma u Općini Barban“ (315-329) Roberta Kontošić i Iva Slivar donose viđenje razvoja Općine Barban kroz razvoj kulturnoga turizma. U prvi se plan stavlja Trka na prstenac, ali i uključenost turista u ponudu malih poduzetnika. Paolo Batel autor je posljednjega rada „Pučki običaji na Barbanštini“ (331-343), u kojem donosi podatke o životnim običajima, tradicijskim godišnjim običajima te običajima vezanim za rad.

Kvalitetom radova i grafičkoga oblikovanja te predanošću kojom Uredništvo pristupa izdavanju *Barbanskih zapisa* ovaj se zbornik predstavlja kao važan čimbenik u istraživanju lokalne povijesti.

Marko Jelenić

Studijski dan u čast arheologa prof. Maria Mirabelle Robertija (1909.-2002.) / Giornata di Studio in onore dell'arheologo prof. Mario Mirabella Roberti (1909-2002), uredila / a cura di Ondina Krnjak, Pula: Arheološki muzej Istre – Museo archeologico dell'Istria / Slobodna općina Pula u egzilu – Libero Comune di Pola in esilio, 2014., 240 str.

Zbornik radova predstavljenih na *Studijskome danu u čast arheologa prof. Maria Mirabelle Robertija* dvadeset i četvrti je svezak iz serije Monografije i

katalozi u izdanju Arheološkoga muzeja Istre. Zbornik je tiskan dvojezično, na hrvatskom i talijanskom jeziku.

Mario Mirabella Roberti (Venecija, 1909. – Milano, 2002.) kao arheolog je svoje prvo radno mjesto našao u Puli, gdje je između 1935. i 1947. obnašao dužnost ravnatelja Kraljevskoga muzeja Istre. Tijekom svoje službe vodio je brigu o mnogim arheološkim iskapanjima u Istri, a posebno se istaknuo u radovima oko zaštite bitnih spomenika od zračnih napada tijekom Drugoga svjetskog rata te njihove rekonstrukcije nakon oštećenja. Nakon 1947. bio je profesor na Sveučilištu u Trstu te voditelj nekoliko resora za zaštitu kulturne baštine. Mirabella Roberti nastavio je marljivo proučavati starine i objavljivati radove skoro do kraja svojega života.

Nakon „Predgovora“ (7-8) ravnatelja Arheološkoga muzeja Istre Darka Komše, monografija započinje kratkom povijesno-znanstvenom biografijom Mirabelle Robertija (9-12), koju potpisuje Argeo Benco, nakon koje slijedi „Bibliografija“ (13-22) njegovih radova.

Rad „Mario Mirabella Roberti: čovjek, znanstvenik, uzor civiliziranosti bez granice“ (23-29) Piera Tarticchija autorovo je svjedočanstvo o njegovu poznavanju i susretom s Mirabellom Robertijem, a na kraju je teksta i njegova kratka biografija.

„Mario Mirabella Roberti u istarskoj arheologiji“ (31-45) Roberta Matijašića prikaz je djelovanja Mirabelle Robertija kao ravnatelja Arheološkoga muzeja i njegova proučavanja istarskih starina nakon rata. Na položaju ravnatelja naslijedio je Brunu Forlati Tamaro, koja je bila zaslužna za useljivanje Muzeja u zgradu bivše njemačke gimnazije, gdje se on nalazi i danas. Novi je ravnatelj odmah pokrenuo arheološka istraživanja nekoliko lokaliteta, kao što su bazilika kraj Gurana i bazilika sv. Marije u Valmadoni (Brijuni), te je nadgledao iskopavanja tijekom radova na brojnim gradilištima u Puli u zadnjim godinama prije početka Drugoga svjetskog rata. Tijekom rata koncentrirao se na zaštitu spomenika od mogućih razaranja. Nakon rata pokrenuo je *Akvilejske studijske tjedne*, važan moment premošćivanja granica između država, barem što se tiče arheologije i općenito znanosti.

U radu „Mario Mirabella Roberti“ (49-55) Giuseppe Cuscito, osim već više puta iznesenih podataka, ističe Robertijevo istraživanje pulske katedrale te radove na obnovi spomenika oštećenih tijekom savezničkih bombardiranja 1944. i 1945. Dan je osvrt i na znanstvenikov rad na biskupskoj bazilici sv. Justa u Trstu 1962.

Rad „U sjećanje na Maria Mirabellu Robertija: novi dokumenti o obnovi Augustova hrama u Puli (1945. – 1947.)“ (59-66) potpisuje Gino Pavan. Autor, arhitekt prisutan na radovima obnove vrijednoga pulskoga spomenika oštećenoga u savezničkim zračnim napadima, izvješćuje nas o nekim za to vezanim dokumentima iz Arhiva Zavoda za spomeničku baštinu u Trstu – raznim pismima, vještačenjima, dokumentima o suradnji sa savezničkim vlastima itd. Tu su i planovi radova nakon Pariškoga sporazuma od 10. veljače 1947., kada je bilo odlučeno da Pula pripadne Jugoslaviji.

Darko Komšo autor je rada „Arheološki muzej Istre“ (69-85). Riječ je o povijesnom pregledu arheoloških ustanova grada Pule. Prema autoru, prvo se prikupljanje spomenika u prostoru Augustova hrama na Forumu zbilo u vrijeme francuske vladavine. Interes je znatno porastao za austrijske vlasti, a sustavna istraživanja Nezakcija udarila su temelje osnivanju muzeja. Gradski muzej Pule osnovan je 1902. u nekadašnjoj zgradi na Usponu sv. Stjepana (kod Trga Portarate, na mjestu današnjega dječjega vrtića), a njegov je prvi ravnatelj bio Bernardo Schiavuzzi. Nakon dolaska talijanske uprave, Kraljevski arheološki muzej seli se u zgradu bivše njemačke gimnazije (današnja lokacija). Autor je u radu istaknuo i nedavni veliki korak u povijesti pulskoga muzeja, otvaranje muzejsko-galerijskoga prostora „Sveta srca“ (kod Tehničke škole) 2011. godine.

U radu „Pulski spomenici: gledati ih, vidjeti ih“ (89-102), Đeni Gobić-Bravar prikazuje različite statuse zaštite nekih najpoznatijih pulskih spomenika te moguća rješenja za njihovu budućnost, povlačeći paralele s radom Mirabelle Robertija. Riječ je o Augustovu hramu, Slavoluku Sergijevaca, Amfiteatru, Dvojnim vratima te mozaiku Kažnjavanje Dirke. Njihova je degradacija tipična za izlaganje atmosferskim uvjetima i uključuje pojave kao što su alveolizacija, pojava lišajeva, bubrenje željeznih elemenata i dr.

Zborniku radova priložena su dva rada koja je Mario Mirabella Roberti napisao za vrijeme svojih aktivnosti u Puli. Uz talijanski izvornik, prvi je put objavljen i njihov hrvatski prijevod. Prvi rad, „Pulska Arena“ (105-159), izašao je 1939. godine. Uz mnoge crteže i ilustracije, Mirabella Roberti je u radu predstavio dataciju, dimenzije te opću povijest toga najvećega pulskoga spomenika. Autor je također opisao unutrašnjost i vanjski izgled Arene, podzemne prostorije te preporučio itinerar za obilazak spomenika. Drugi rad, „Pulska katedrala“ (161-240), izašao je 1943. godine. U njemu je prikazao cjelokupnu povijest Crkve u Puli te opisao građevine koje su prethodile

današnjoj katedrali. Uz opis današnje bazilike, priložio je i itinerar za obilazak toga spomenika.

Uz objavu ovih vrijednih spisa Marija Mirabelle Robertija, zbornik, unatoč repetitivnim dijelovima, donosi iznimno korisna štiva za proučavanje povijesti arheologije u Istri te potvrđuje predanost Arheološkoga muzeja Istre nastavljanju svoje kvalitetne izdavačke aktivnosti.

David Orlović

Dvegrajski zbornik, 2, zbornik radova znanstvenih skupova „Crtice iz povijesti Kanfanarštine“ 2012. i 2013., gl. i odg. ur. Marko Jelenić, Kanfanar: Udruga za očuvanje i promociju kulturne i prirodne baštine – Dvegrajci, 2014., 191 str.

Pod pokroviteljstvom Općine Kanfanar i agencije M-G Express, a u izdanju Udruge za očuvanje i promociju kulturne i prirodne baštine – Dvegrajci, svjetlo dana u tiskanome je obliku ugledao drugi svezak *Dvegrajskoga zbornika*, koji predstavlja dragocjen prinos istraživanju i vrednovanju raznorodnih sastavnica iznimno bogate prošlosti i kulturno-umjetničkoga nasljeđa kanfanarskoga mikrokozmosa, čime se od potonuća u prašinu zaborava nastoje sačuvati djelići zavičajnoga životopisa koji su duboko utkani u ljudsko sjećanje, a čiji bi tragovi pod naletom vremena mogli izbljedjeti.

U sadržaj zbornika uvršteno je ukupno jedanaest znanstvenih i stručnih radova širokoga raspona tema i vremenskoga okvira te po dva prikaza i izvješća, koji su rezultat izlaganja na znanstvenim skupovima „Crtice iz povijesti Kanfanarštine“ održanima 2012. i 2013. godine. Za njihovo je objavljivanje zaslužan glavni urednik Marko Jelenić, ali i dvojica recenzentata – Slaven Bertosa i Darko Komšo – čijim se nastojanjima na vidjelo iznose ostaci materijalne kulture i povijesni pabirci koji izviruju iz postojeće pisane građe, pružajući nemjerljive mogućnosti proučavanja povijesnoga kontinuiteta i društvenih promjena u lokalnoj zajednici.

U prvome su dijelu zbornika otisnuti predgovor (7) glavnoga urednika Marka Jelenića te programi znanstvenih skupova „Crtice iz povijesti Kanfanarštine“ održanih 2012. i 2013. (8-9). Slijedi prilog Darka Komše „Kožnjak kod Kanfanara – novo mezolitičko nalazište“ (11-23), u kojemu se ukazuje